

ismereteinket. *Kaposvári Gyula* előadásában (Adalék Verseghy nemzetközi nyelvészeti kapcsolataihoz) Verseghy Porthan tartui nyelvészprofesszorhoz írott latin nyelvű levelét ismertette (1794), amelyben Verseghy a magyar nyelv finnugor rokonsága iránt tájékozódik. (Egyébként e levelet – melynek eredetijét Helsinkiben őrzi az Egyetemi Könyvtár – az ülésszak tiszteletére kiadta facsimilében a Verseghy Könyvtár.) Végül *Szurmay Ernő* (Újabb adatok Verseghy Ferenc szolnoki utóéletéhez) arról szólt, hogy szülővárosában milyen nehezen tört utat Verseghy kultusza, de a múlt század végétől kezdve mindig akadtak lelkes tanárok, akik Verseghy emlékének méltó megőrkítését szorgalmazták.

Az ülésszak anyaga – akárcsak a megelőző kettőé – a Megyei Könyvtár kiadványaként rövidesen megjelenik. Ez a kiadvány is beilleszkedik abba a szöveggondozási és emlékkönyv-sorozatba, amellyel Szolnok ápolja szülőttének emlékét.

Sz. G. Z.–Sz. L.

Tudományos ülésszak Zrínyi Miklós életművéről

Debrecen, 1987. május 21–23.

A régi magyar irodalom kutatói szokásos tavaszi találkozójukat az MTA Irodalomtudományi Intézetének Reneszánsz-kutató Csoportja szervezésében 1987-ben Debrecenben tartották.

Elnöki megnyitó előadásában *R. Várkonyi Ágnes* a politikus Zrínyi Miklós portréjának árnyaltabb megrajzolására tett kísérletet. A szakirodalom mind ez ideig hajlamos volt Zrínyi politikai koncepcióját a végeredmény, a látszólagos sikertelenség, az 1664-es év kudarcai alapján értékelni. *R. Várkonyi Ágnes* véleménye szerint a horvát bán tevékenységét a XVII. század 50-es és 60-as évtizedeinek korlátozott lehetőségei határozták meg. E szűkös, kevés mozgásteret kínáló közegben a rendelkezésére álló eszközökkel Zrínyi Miklós európai látókörű, független magyar politika megteremtésén fáradozott. Szívós munkával valóságos politikai párttá szervezte az ország cselekvésre elszánt társadalmi érdekcsoportjait; Bécset megkerülve önálló diplomáciai kapcsolatot hoztak létre az európai keresztény hatalmakkal egy nagyszabású törökellenes szövetség megalakítása céljából. A csáktornyai udvarban kimunkált politikai eszmerendszer a magyar nemzeti mozgalmakat még hosszú ideig éltető ideológiává válhatott. Zrínyi diplomáciai és katonai tevékenységének megítélése a továbbiakban is az ülésszak egyik központi vitakérdése maradt. Hozzászólásában *Perjés Géza* a kor magyar politikusainak nehéz dilemmájára mutatott rá: választani kellett a semmittevés, a töröknek való behódolás, és a háború kiprovokálásának súlyos felelősséggel és áldozatokkal járó kockázata között. *Nagy László* a Zrínyi és szövetségesei törekvéseinek fedezetére szolgáló gazdasági és katonai potenciált kérte számon, tagadva, hogy Zrínyi hadvezérként valaha is képes lett volna számottevő katonai sikereket elérni.

A péntek délelőtti előadások középpontjában a Zrínyi-család könyvtára állt. *Monok István* a könyvgyűjtő Zrínyi Miklóst mutatta be. A jelenleg Zágrábban őrzött kötetek possessor-bejegyzéseit számítógép segítségével dolgozta fel. Az időközben véletlenül a

gyűjteményhez keveredett köteteket kiszűrve megállapította, hogy Zrínyi könyveinek nagy részét újonnan, frissen vásárolta, hozatta meg. Könyvtárának kisebb hányadát gyámjától, Jóna Istvántól örökölte, vagy korábbi könyvgyűjteményekből, például Listius János könyvtárából szerezte. *Kovács Sándor Iván* a kötéstáblákon, lapszéleken fennmaradt autográf verstördeléseket gyűjtötte össze, bemutatva az olvasmányélmény hatása alatt frissiben margóra vetett verskezdemények átalakulásának, tudatos megkomponálásának lélektani folyamatát. Néhány sajnálatosan félbemaradt verstörmelék összeragasztásával, kiegészítésével a Zrínyi-életműben virtuálisan meglevő költői műfajt, az olasz típusú madrigált próbálta meg rekonstruálni. *Horváth Mária* a csáktornyai könyvtár két magyar hadtudományi értekezésének forrását fedezte fel Fronsberg először 1546-ban kiadott *Kriegsbuch*-jában. *Hausner Gábor* a költő Ádám fiának alakját idézte fel, elsősorban a zágrábi gyűjteményben fennmaradt könyvei és kéziratai alapján. *Zimányi Vera* a Zrínyi-fivérek kezében levő birtokok nagyságára vonatkozóan sorolt fel rendkívül tanulságos adatokat. A két testvér együttes családi vagyonát a korban csupán a Rákóczi-családé múlta felül. Az egyedül Zrínyi Miklós tulajdonában levő birtokok értéke is a negyedik volt Magyarországon a Rákóczi-, az Esterházy- és a Csáky-család jószágai után. A már hosszú évek óta megjelenésre váró *Monumenta Zrinyiana* sorozat munkálatai során bukkant rá Zimányi Vera Zrínyi Péter könyvtárának egy 96 címet tartalmazó összeírására. Ezt az idáig ismeretlen könyvjegyzéket mutatta be *Orlovsky Géza*, összehasonlítva a két Zrínyi-testvér irodalmi érdeklődését és könyvtáraik sorsát.

A péntek délutáni előadások sorát megnyitó *Szabó András* a Forgách Imre környezetében az 1580-as években kialakuló Zrínyi- és Szigetvár-kultusz, valamint a tudós, latin nyelvű, törökellenes költészet kapcsolódásait vizsgálta. *Szörényi László* gondolatgazdag előadása Bánfi Florio egy elfeledett utalásának nyomába eredve, a *Szigeti Veszedelem* alapeszméjének kialakulásához vezető legfontosabb lépcsőfokot Alexander Cortesius Mátyás-panegyricusában ismerte fel. Cortesiusnak eme 1487 körül írott, az antik, claudianusi modellt az eposzhoz közelítő dicsénete – amelynek Bonfini függelékeként megjelent szövegét saját példányában Zrínyi lapszéli jegyzetekkel látta el – lehetett az összekötő kapocs az Aeneas Sylviusra és Janus Pannoniusra visszavezethető „bűnhődő ország” és a Mátyás királyt megváltóként ünneplő humanista hagyomány között. Szörényi László felismerése új dimenziókkal gazdagítja a *Szigeti Veszedelem* értelmezési lehetőségeit, az eposzt is bekapcsolva Zrínyi önmagát Mátyás királlyal azonosító, mélyen átélt mitológiájába. *Király Erzsébet* a Syrena-kötet előszavának szerénykedő kitételeit szembesítette az olasz eposzelméleti kézikönyvek főrangú versszerzők számára javasolt toposzaival. *Amedeo Di Francesco* a vezetésével a nápolyi egyetemen folyó kutatómunka eredményeiről számolt be. A *Szigeti Veszedelem* szövegét számítógép segítségével feldolgozva feltűnően sok, a XVI. századi históriás énekek nyelvezetéből származó állandó szókapcsolatot, formulát találtak. A nápolyi vers-elemzők által összeállított formulakatalógus alapján jobban megragadhatóvá válnak a Zrínyiász nyelvének a megelőző század epikus hagyományában gyökerező, archaikus elemei. *Mohácsi Ágnes* – nem mindig meggyőzően – a *Szigeti Veszedelem* egész szerkezetére kiterjedő, átfogó számmisztikai értelmezésre tett kísérletet. *Németh Béla* Zrínyi dédapja képmására írott *Una est et verax...* kezdetű epigrammájának klasszika-filológiai mélyelemzését végezte el. Fölvázolva a képpel összekapcsolódó epigram-

ma antikvitásba visszanyúló hagyományát, a vers általánosan ismert szövegének kisebb emendációját és új fordítását javasolta.

Az utolsó nap délelőttjének előadásai Zrínyi Miklós nemzetközi hírnevével és utóéletével foglalkoztak. *Héjjas Eszter* az 1663–64-es francia diplomáciai jelentések tükrében láttatta a forrongó, élénk politikai tevékenységet kifejtő magyar közéletet. *Nemeskürty Harriet* egy 1664-es német nyelvű, párbeszédese formában megírt röpiratot mutatott be, sejtetve, hogy az írás ismeretlen, jól tájékozott szerzője kapcsolatban állhatott a csáktornyai udvarral. *Bukovszky Andrea* az 1664-ben Londonban, név nélkül kiadott *Conduct and Character of Count Nicolaus Serin* című életrajz forrásait keresve négy, a hatvanas években angolul megjelent, Magyarországról szóló ismertetés szövegét vetette össze. A *Bodó Éva Mária* által ismertetett publikálatlan, olasz nyelvű Zrínyi-levelek Zrínyi Miklós azon törekvéseit szemléltették, hogy a nyugati közvélemény érdeklődését állandóan életben tartsa az 1663–64-es magyarországi hadi események iránt. *Bene Sándor* és *Borián Gellért* a vadkan-legenda történetét feldolgozó, készülő kötetük részleteit mutatták be. Forstall Márknak, a csáktornyai szolgálatban álló ír szerzeteskalandornak genealógiai feljegyzéseit vizsgálva a Zrínyi-kultusz és talán a vadkan-legenda kialakulásában és tudatos ápolásában a túlélő testvér és örökös, Zrínyi Péter szerepére mutattak rá. Érdemes megjegyezni, hogy az utóbb említett négy előadó egyetemi hallgatóként, mint Kovács Sándor Iván Zrínyi-szemináriumának tagjai érdemelték ki színvonalas előadásukkal a konferencián való szereplés jogát.

A debreceni Akadémiai Bizottság elegáns tanácstermében rendezett, szép számú érdeklődő által látogatott Zrínyi-ülésszak jól segítette elő az irodalom- és történettudomány különböző műhelyeiben örömdetesen megélnékülő kutatások eredményeinek megismerését. Újszerű kérdésfelvetéseivel a magyar barokk kiemelkedő alakjának árnyaltabb megismerésére, életművének szélesebb, európai kontextusban való vizsgálatára ösztönzött.

O. G.